

Ziedojumi Ukrainai un PVN 1/11/22

Vecākā konsultante nodokļu konsultāciju nodaļā, PwC Latvija
Kristīne Skrastiņa

Vecākais projektu vadītājs nodokļu pārvaldības un grāmatvedības nodaļā, PwC Latvija

Juris Boiko

Sākoties karam Ukrainā, daudzi uzņēmumi nesavtīgi veikuši un turpina veikt ziedojumus Ukrainas iedzīvotājiem un Ukrainas bēgļiem, kas šķērsojuši ES robežu. Vai pastāvošais nodokļu režīms veicina ziedošanu? Kā uz aktuālo situāciju reaģējusi Latvijas valdība?

Latvijas PVN sistēma nav veidota tā, lai veicinātu ziedošanu. **PVN likums** līdz šim neparedzēja nekādus atvieglojumus ziedojumiem. Ziedojumi (dāvinājumi) tika pielīdzināti apliekamiem darījumiem, t.i., pašpatēriņam.¹ Proti, ja par ziedotajām precēm ir atskaitīts priekšnodoklis, tad jāaprēķina un jāsamaksā budžetā 21% PVN, tās ziedojot. Apliekamā vērtība bija ziedotās preces iegādes vērtība vai ražošanas pašizmaksa.

Līdz šim izņēmums bija mazas vērtības dāvanas, kuru vērtība bez PVN vienam cilvēkam kalendāra gada laikā nepārsniedz 15 EUR. Pasniedzot mazas vērtības dāvanas, PVN nav jāaprēķina, nezaudējot tiesības atskaitīt priekšnodokli par iegādāto dāvanu. VID bija paudis atbalstu ES pārtikas ziedošanas pamatnostādņem, kas paredz valstīm radīt veicinošus apstākļus pārtikas ziedošanai, pieļaujot, ka noteiktos apstākļos uzņēmumi PVN vajadzībām pirms ziedošanas varētu pārvērtēt savus pārtikas preču krājumus un samazināt to vērtību vai arī preces pilnībā norakstīt. Tātad ar PVN varētu tikt aplikta nevis krājumu iegādes vērtība, bet vērtība pēc pārvērtēšanas. Krājumu uzskaites vērtības noteikšanas, pārvērtēšanas (norakstīšanas) un zudumu norakstīšanas kārtība jānosaka uzņēmuma grāmatvedības politikā. Taču šāda prakse līdz šim attiecās tikai uz pārtikas produktiem, turklāt to vērtības samazināšanai bija jābūt pamatojumam.

PVN direktīva² paredz atbrīvojuma piemērošanu preču piegādēm apstiprinātām struktūrām, kas no Kopienas eksportē šīs preces kā daļu no savām humānajām, labdarības vai izglītošanas darbībām ārpus Kopienas. Latvijas **PVN likumā** šāda norma līdz šim nebija iekļauta. Šā gada 10. martā pieņemtie grozījumi Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likumā (**8.¹ pants**) paredz PVN 0% likmes piemērošanu tādiem preču piegādei, kuras ietvaros reģistrēts PVN maksātājs uz savstarpēji noslēgta līguma, preču nodošanas-pieņemšanas akta vai cita darījumu apliecinājoša dokumenta pamata preces bez maksas piegādā sabiedriskā labuma organizācijai, kura šīs preces –

1. eksportē no ES teritorijas humānās palīdzības un labdarības ietvaros, lai sniegtu vispārēju atbalstu Ukrainas sabiedrībai;
2. piegādā citas ES dalībvalsts atzītai struktūrai, kura tās nodod kā humāno palīdzību vai ziedojumus Ukrainas sabiedrībai.

Ko jaunā norma nozīmē PVN maksātājiem? Izpildot šos nosacījumus, pašpatēriņam piemēro nevis 21%, bet 0% PVN likmi, un saglabājas tiesības uz atskaitīto priekšnodokli. Šī norma ir tieši radīta, lai veicinātu ziedojumus Ukrainas sabiedrībai, turklāt tā piemērojama no šā gada 24. februāra.

Esiet uzmanīgi, izpildot nosacījumus, kas ļauj piemērot PVN 0% likmi. Latvija ir centusies samērā precīzi ievērot PVN direktīvas ierobežojumus attiecībā uz ziedojumiem. Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likuma 8.¹ panta pirmā daļa paredz nepieciešamību nodot ziedojumu sabiedriskā labuma organizācijai –

eksportēšanai, nevis palīdzības sniegšanai bēgļiem, kas šķērsojuši ES robežu. Kā attaisnojuma dokuments šādiem darījumiem var kalpot gan savstarpēji noslēgts līgums, gan preču nodošanas-pieņemšanas akts vai cits pēc būtības līdzīgs dokuments. Turklāt, ņemot vērā grozījumus 2013. gada 3. janvāra MK noteikumos Nr. 17 "Pievienotās vērtības nodokļa likuma normu piemērošanas kārtība un atsevišķas prasības pievienotās vērtības nodokļa maksāšanai un administrēšanai," jāpierāda, ka ziedojums (humānā krava) tiek nosūtīts uz Ukrainu. Norma gan ir nedaudz mulsinoša, jo paredz muitas iestādēm iesniegt tikai vienu no MK noteikumu 16. punktā uzskaitītiem dokumentiem, kas apliecina preču eksportu. Ziedotājs PVN 0% likmi piemēro jau darījumā, kas notiek iekšzemē, piegādājot preces labdarības organizācijai. Eksports faktiski tiek veikts nākamās piegādes ietvaros, un to veic labdarības organizācija. Iespējams, VID vēl sniegs skaidrojumus šajā jautājumā. Būtu žēl, ja nepieciešamā dokumentu pakete PVN 0% likmes piemērošanai padarītu šo normu par praktiski nepiemērojamu. Attiecībā uz ziedojumiem citas ES dalībvalsts atzītai struktūrai (sabiedriskā labuma organizācijai), šeit nav tiešas norādes par ziedojuma izmantošanu Ukrainas teritorijā. Iespējams, šajā gadījumā ziedojums var būt paredzēts arī Ukrainas bēgļiem, kas šķērsojuši ES robežu. Nekādi atvieglojumi pagaidām nav paredzēti, ziedojot pašvaldībām.

Plašas ziedošanu veicinošas normas savā PVN likumā ieviesušas arī citas dalībvalstis. Polijā priekšnodokļa atskaitīšanas tiesības saglabājas par ziedotajām precēm Ukrainas krīzes likvidēšanai nevalstiskām organizācijām (tostarp Ukrainas), pašvaldībām un citām struktūrām neatkarīgi no tā, vai preces tiek izvestas uz Ukrainu vai patērētas bēgļu atbalstam Polijas teritorijā. Atvieglojumi ziedotājiem paredzēti arī UIN un IIN vajadzībām.

Iespējams, uz Ukrainas krīzi reaģēs arī ES, kopīgi pieņemot PVN regulējumu, kas veicinātu ziedošanu krīzes situācijā. Saeimas atbalstu gaida arī priekšlikums UIN atvieglojumiem saistībā ar ziedojumiem Ukrainas krīzes skartajiem.

¹ PVN likuma 6. panta pirmā daļa.

² Padomes 2006. gada 28. novembra direktīvas 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu 146. panta 1. punkta c) apakšpunkts.